

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Uitbreiding zandwinning Amerika te Een (provincie Drenthe)

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

19 april 2023 / projectnummer: 3650

1 Advies over het MER in het kort

K3Delta BV wil de bestaande zandwinplas Amerika in de gemeente Noordenveld uitbreiden met 40 hectare. Hiervan zal 10 hectare worden ingericht als nieuwe natuur. Het vrijkomende zand zal vooral worden gebruikt als funderingsmateriaal voor woningbouw en infrastructurele projecten. Om dit mogelijk te maken zijn een ontgrondingsvergunning en een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Voor het besluit hierover is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De provincie Drenthe en de gemeente Noordenveld hebben de Commissie gevraagd te adviseren over het MER.¹ In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Wat staat in het MER?

De uitbreiding van de zandwinning zal aan de westkant van de bestaande zandwinplas plaatsvinden, zie figuur 1. Het MER werkt hiervoor vier inrichtingsvarianten uit: A, B, Cultuur+ en Natuur+.² Uitgangspunt voor de varianten is dat ze vergunbaar zijn en maatschappelijke meerwaarde geven. Ze variëren in oppervlakte van het uitbreidingsgebied tussen 9 en 40 hectare. Daardoor verschilt ook de tijdsduur van de ontgroning per variant. Verder is de inpassing in het landschap per variant anders.

De milieueffecten van de varianten zijn beschreven en onderling en met de huidige situatie vergeleken. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen periode waarin de zandwinning plaatsvindt en de uiteindelijke situatie. Tijdens de winning leiden de werkzaamheden in alle varianten tot licht negatieve effecten op het woon- en leefmilieu. De bodemkwaliteit zal in drie van de vier varianten (A, Cultuur+ en Natuur+) beter worden, vanwege een bodemsanering op deze locaties.

In de eindsituatie zijn er volgens het MER positieve tot zeer positieve effecten te verwachten op de natuur voor varianten B en Natuur+, vanwege de hier geplande natuurontwikkeling. De Natuur+ -variant heeft daarnaast een positief effect op de beleefbaarheid van het landschap. Deze laatste variant is tegelijk de voorkeursvariant, waarvoor de vergunning wordt aangevraagd en het bestemmingsplan wordt gewijzigd.

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER is goed opgezet en duidelijk gestructureerd. Ook de doelen voor de inrichting zijn helder geformuleerd.

---

¹ Uitbreiding zandwinning Amerika te Een, Milieueffectrapport K3Delta BV, 1 maart 2022.

² Variant A: uitbreiding met 9 hectare. Variant B: uitbreiding met circa 30 ha. Deze variant heeft meer bos en (riet)moeras en extensieve recreatie dan variant A. Variant Cultuur+: uitbreiding met een kleine 40 ha. Deze variant is een combinatie van A en B. Cultuur en economie staan centraal. Variant Natuur+: uitbreiding met circa 40 ha. In deze variant is meer ruimte voor natuur en aansluiting op andere gebieden. Ook is er ruimte voor de aanleg van drijvende zonnepanelen in het uitbreidingsgedeelte van de plas.

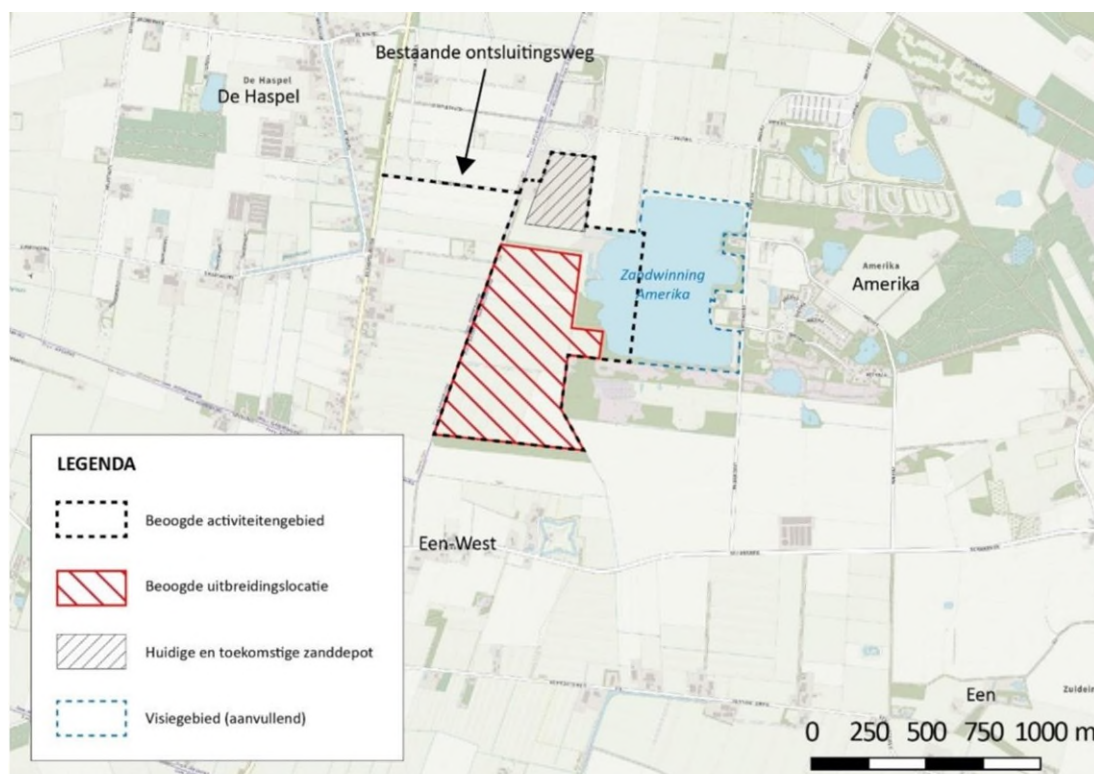
De Commissie signaleert bij de toetsing van het MER desondanks dat nog belangrijke informatie ontbreekt. Het aanvullen van die informatie is essentieel om het belang van de leefomgeving volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over de uitbreiding van de zandwinplas. Het gaat om het volgende:

- **Het grondwatermodel is onvoldoende gecontroleerd met meetresultaten (validatie).** Daardoor is niet duidelijk in hoeverre de berekende resultaten een voldoende betrouwbaar beeld van de uiteindelijke effecten op het grondwater geven.
- **De gevolgen van de uitbreiding van de zandwinplas op de hydrologie en de daarvoor voorgestelde mitigerende maatregelen zijn onvoldoende doordacht en onderzocht.** Onderdeel van het plan is om de Noordenveldsewijk te verleggen. Om verdroging van natuur ten zuiden van de huidige plas te voorkomen zal als mitigerende maatregel de slootbodempas ervan worden verhoogd. Volgens de afgegeven watervergunning is dit echter niet toegestaan. Bovendien kan dit tot andere effecten leiden, die in het MER niet beschreven en berekend zijn.

De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over de uitbreiding.

Een ontwerp-ontgrondingsvergunning is op dit moment nog niet beschikbaar. De Commissie wijst er daarom op dat het bevoegd gezag zelf nog na moet gaan of het MER en de vergunning goed en volledig op elkaar aansluiten. Het ontwerpbestemmingsplan is al wel gereed.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

Figuur 1 Ligging van de zandwinplas Amerika met uitbreiding, bron MER.

Aanleiding MER

De zandwinplas Amerika is al zo'n 40 jaar in gebruik. Met de uitbreiding wordt voorzien in de toenemende regionale vraag naar ophoozand. Een neven doel is het creëren van maatschappelijke meerwaarde en natuurwaarde na afloop van de zandwinning.

Voor de uitbreiding is een wijziging van het bestemmingsplan en een ontgrondingsvergunning nodig. Het college van B&W van de gemeente Noordenveld is initiatiefnemer voor de bestemmingsplanwijziging en de gemeenteraad is bevoegd gezag voor het besluit hierover. K3Delta BV is initiatiefnemer voor de ontgrondingsvergunning en Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe zijn daarvoor het bevoegd gezag.

Vanwege de omvang van de ontgroning valt deze onder categorie C16.1 van de bijlage bij het Besluit m.e.r. en moet een plan/project-MER worden opgesteld. De provincie Drenthe treedt op als coördinerend bevoegd gezag voor de m.e.r.-procedure. De provincie Drenthe heeft – mede namens de gemeente Noordenveld – de Commissie gevraagd te adviseren over de inhoud van het MER.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. De bevoegde gezagen – in dit geval Gedeputeerde staten van de provincie Drenthe en de gemeenteraad van Noordenveld – besluiten over respectievelijk de ontgrondingsvergunning en het bestemmingsplan.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3650](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door de provincie Drenthe en de gemeente Noordenveld.

In de tekst worden ook aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Hydrologische effecten van de uitbreiding van de zandwinplas en de mitigerende maatregelen

Controle (validatie) van het grondwatermodel

Voor het modelleringsonderzoek naar de effecten op het grondwater is het regionale MIPWA³ model voor Noord-Oost Nederland. Dit model hanteert in deze studie een celstructuur van 50 bij 50 meter. Dat is vrij grofmazig. Het model heeft standaard een structuur van 25 bij 25 meter. Het MER en de bijlagen beschrijven niet in hoeverre het model is gevalideerd voor de lokale situatie rondom de zandwinplas. Dit had bijvoorbeeld kunnen gebeuren aan de hand van metingen van grondwaterstanden in bestaande peilbuizen of waterpeilen van de zandwinplas. De verschillen tussen gemeten en berekende waarden lijken echter aanzienlijk te zijn.

Het regionale model is alleen aangepast voor de zandwinplas en de beoogde uitbreiding daarvan. Het MER maakt niet goed duidelijk hoe en in welke mate van detail de situatie nabij de verlegde en verhoogde watergang (peilen, drainagemiddelen, slecht doorlatende lagen onder vennen) is meegenomen. Dit betekent dat de betrouwbaarheid van de voorspellingen van de grondwaterstanden en veranderingen na uitvoering van het project moeilijk kunnen worden ingeschat. Dit is belangrijke informatie om de effecten op de natuur te kunnen bepalen.

Effecten en werking van maatregelen

Volgens het MER treedt door de uitbreiding ten zuidwesten van de zandwinning verdroging van natuur op.⁴ Daarom is een mitigerende maatregel opgenomen waarbij de slootbodemp van om te leggen watergang wordt verhoogd tot 1 meter onder maaiveld.⁵ De watergang zou dan vaker droogstaan en een minder drainerende werking hebben. Daardoor stijgt de grondwaterstand en dit zal volgens het MER de grondwaterstandsverlaging - en dus ook de verdroging van natuurwaarden - door de uitbreiding van de zandwinplas tegengaan.

Het maaiveld ligt op ongeveer 5,2 tot 5,5 meter boven NAP. Als de slootbodemp op 1 meter beneden maaiveld komt te liggen, dan ligt deze op 4,2 – 4,5 meter boven NAP. Dit is boven het hoogste punt van de stroomafwaarts gelegen stuw. Het gewenste niveau van de stuw is namelijk 3,8 meter boven NAP.

Het effect van de ophoging op het waterpeil en de afvoercapaciteit van de watergang is niet in het MER beschreven en getoetst. De Commissie constateert dat deze informatie wel essentieel is voor de besluitvorming. Het ophogen van de bodemp van de watergang zal in hoge afvoerperioden het waterpeil doen opstuwen tot boven het niveau van de stroomafwaarts gelegen stuw van 3,8 meter boven NAP. Dat heeft mogelijk gevolgen voor andere land- en watergebruikers bovenstrooms. Verder zal door verkleining van het doorstroomprofiel van de watergang de afvoercapaciteit afnemen. Hierdoor kan het risico op overstroming na hevige neerslag toenemen en mogelijk de norm overschrijden. Een ondiepere watergang kan namelijk minder water afvoeren.

---

³ Methodiekontwikkeling voor Interactieve Planvorming ten behoeve van Waterbeheer. Het is een grondwatermodel voor Noordoost-Nederland.

⁴ De Commissie heeft mondeling begrepen dat dit vooral over het verdrogingsgevoelige ven gaat.

⁵ Pagina 67, paragraaf 5.6.1.

Watervergunning en peilbesluit

De watervergunning die al door het waterschap is afgegeven heeft betrekking op het omleggen van de watergang en het plaatsen van een stuw en dammen met duikers.⁶ De vergunning benoemt niet het verhogen van de slootbodem (de hierboven beschreven mitigerende maatregel). Wel stelt de vergunning dat de huidige waterhuishouding dient te worden gewaarborgd. Letterlijk stelt de vergunning als voorwaarde: "*dat de te verplaatsen stuw en inlaat in de nieuwe situatie dezelfde functie behouden*" en "*dat het verplaatsen van de hoofdwatergang geen negatieve invloed heeft en de waterhuishouding ter plaatse waarborgt*". Met het toepassen van de mitigerende maatregel wordt aan deze voorwaarden niet voldaan. Ophogen van de slootbodem zal tijdens afvoerperioden het waterpeil doen stijgen tot boven NAP + 3.80 m, wat in tegenspraak is met het vigerende peilbesluit. Dit betekent dat de voorkeursvariant in de huidige vorm niet uitvoerbaar is.

De Commissie adviseert om het MER aan te vullen met de volgende informatie over hydrologie:

- Onderzoek in hoeverre het MIPWA model de huidige hydrologische situatie in voldoende mate weet te simuleren. Doe dit aan de hand van metingen van waterstanden van de zandwinplas en van grondwaterstanden in bestaande peilbuizen (validering). Pas waar nodig het model vervolgens aan.
- Geef een beschrijving en berekening van de hydrologische werking van de uitbreiding van de zandwinplas voor twee situaties: met en zonder de verhoging van de slootbodem. Breng daarbij lokaal meer detail aan in het model wat betreft celgrootte, lokale drainagemiddelen en de situatie rond vennen in natuurgebieden. Als uit de berekeningen blijkt dat het ophogen van de slootbodem feitelijk niet of minder goed werkt dan bedoeld, geef dan aan wat de gevolgen zijn als afgezien wordt van deze ingreep. Beschrijf concreet wat de effecten van de dan optredende (ernstigere) verdroging voor de natuur zijn, met name bij het ven. Indien deze aanzienlijk zijn, onderzoek dan welke andere mogelijkheden er zijn om verdroging van het natuurgebied te voorkomen of verminderen.

De Commissie beveelt verder aan goed met het waterschap af te stemmen over de aanpassing van de watergang, of een nieuwe watervergunning nodig is en in hoeverre er alternatieve maatregelen zijn.

2.2 Inrichtingsvarianten landschap en natuur

De doelen van de zandwinning zijn helder en in lijn met de uitgangspunten van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en met het provinciaal beleid. De doelen zijn uitgewerkt in inrichtingsvarianten. Ook de eigendomsposities en de input uit de participatie speelden bij die invulling een belangrijke rol. De manier waarop varianten uiteindelijk concreet tot stand zijn gekomen is echter niet goed te volgen en mist context. Het MER beschrijft niet helder welke afwegingen zijn gemaakt bij de keuze van de inrichtingsmaatregelen.⁷ Dit werkt door in de beoordeling van de varianten en de onderbouwing van de voorkeursvariant.

⁶ Watervergunning, Waterschap Noorderzijlvest, kenmerk Z/21/045600, 19 mei 2021.

⁷ Welke maatregel wordt op basis van participatie genomen en wat op basis van bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteiten of ambities?

Er ontbreekt bijvoorbeeld:

- Een zorgvuldige beschrijving van de meerwaarde van de uitbreiding voor landschap en natuur. Het gaat dan om inzicht in de gebiedskwaliteiten, de wensen en behoeften en op basis daarvan van de criteria waaraan het ontwerp moet voldoen.
- Een beschrijving van de betekenis en meerwaarde van elementen, zoals (ontbrekende) schakels of toevoegingen in het fiets- en/of wandelnetwerk of bijvoorbeeld het maken van een uitzichtpunt.
- Informatie over inrichtingsmaatregelen die al gerealiseerd zijn en hoe daarop wordt aangesloten, ook al tijdens de uitvoeringsfase.
- Een uitwerking van de combinatie van zandwinplas met het opwekken van zonne-energie.
- Een argumentatie waarom sommige maatregelen in de ene variant wel worden opgenomen en in de andere niet of in andere vorm. Het klimaatbos ligt in variant A bijvoorbeeld op een andere plek dan in de andere varianten en in Variant Natuur+ is het bos vervangen door een houtwal. Het MER motiveert dit niet.

Het was duidelijker geweest om steeds dezelfde inrichtingsmaatregelen per hoofdvariant uit te werken en deze maatregelen op te bouwen vanuit de doelen voor natuur en landschap en de wensen van omwonenden. De verschillen waren zo beter in beeld gekomen waardoor sneller duidelijk was geworden wat de keuzemogelijkheden en hun milieugevolgen zijn.

De Commissie beveelt aan bij het nemen van het besluit, duidelijker dan in het MER is gebeurd, te beschrijven hoe de voorkeursvariant (Natuur+) tot stand is gekomen. Omdat dit vermoedelijk niet zal leiden tot een ander voorkeursalternatief volstaat het om duidelijk te beschrijven welke afwegingen wanneer en waarom hebben plaatsgevonden. Geef daarbij aan welke rol participatie en de doelen en criteria voor maatschappelijke meerwaarde hebben gespeeld. Betrek hierbij onder andere ook de ruimtelijke samenhang, natuur, landschap, recreatie en klimaatadaptatie.

2.3 Scores en waardering van effecten

Effecten op NNN-gebieden

De effecten op de NNN-gebieden worden positief beoordeeld omdat de plas na oplevering tot rust komt en minder troebel wordt. Het ecosysteem zou een betere kans krijgen zich te ontwikkelen. De Commissie betwijfelt of dat zal gebeuren onder de beoogde uitvoeringscondities. Ze heeft begrepen tijdens het locatiebezoek dat er "overwogen wordt" om een dam tussen het huidige en nieuwe gedeelte van de winningsplas te plaatsen. Dit geeft onvoldoende zekerheid dat de effecten ook daadwerkelijk positief zijn. Dit geldt ook voor de voorgestelde 'hand-aan-de-kraan' van de grondwaterstand ter hoogte van grondwaterafhankelijke natuur. Pas wanneer effecten optreden worden mitigerende maatregelen getroffen. Dit geeft nu weinig inzicht in de daadwerkelijke effecten.

De Commissie beveelt aan bij het besluit eenduidig aan te geven welke maatregelen wel en niet worden genomen en in welke fase en wat daarvan de effecten zijn.

De duur van effecten

Voor sommige criteria, zoals luchtkwaliteit en verkeersveiligheid, leidt de duur van de winning (uitvoeringsfase) in verschillende varianten niet tot een verschillende waardering van de effecten. Volgens het MER zijn de intensiteit en daarmee de effecten van de winning altijd gelijk. Uit pagina 88 van het MER blijkt dat dit voor stof- en stofoverlast niet het geval is en dat de duur van de winning wel een rol speelt. De Commissie constateert dat de duur van het effect niet consequent wordt meegenomen in de effectbeoordeling. Ze beveelt aan bij de besluitvorming duidelijk aan te geven over welke tijdsperiode welke effecten zullen optreden, zodat omwonenden daarvan een goed beeld krijgen.

Overige opmerkingen

Op pagina 87 stelt het MER dat de effecten op beleefbaarheid van het landschap na mitigatie alle varianten als licht negatief worden beoordeeld. In Tabel 5.18 staat bij variant Natuur+ echter een plus. De tekst en tabel zijn niet in overeenstemming.

Verder zijn tabel 5.19 en 5.21 niet consistent. In de uitvoeringsfase zouden er geen effecten op geluidsgevoelige functies zijn. Na het nemen van mitigerende maatregelen zou dit wel het geval zijn.

De Commissie beveelt aan de tekst op dergelijke inconsistenties nog eens na te lopen en deze inconsistenties bij de besluitvorming op te lossen. Zorg daarbij voor een gelijkwaardige beoordeling van de varianten. Geef bij het besluit ook een beschouwing van de relatie tussen de gehanteerde criteria en de gestelde doelen⁸.

---

⁸ Haal dan ook het onderscheid tussen veen en zand eruit. Het komt dan beter uit de verf dat het gaat om het versterken van de overgang daartussen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

drs. Tjeerd Gorter (secretaris)
ir. Arjen Goutbeek
dr. Jacobus (Koos) Groen
drs. Liesbeth van Tongeren (voorzitter)
ir. Femke Visser

Besluiten waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Ontgrondingsvergunning en wijziging van het bestemmingsplan.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit C16.1, "De ontginning dan wel wijziging of uitbreiding van de ontginning van steengroeven of dagbouw mijnen, met inbegrip van oppervlaktedelfstoffen uit de landbodem" (categorie 16.1 van onderdeel C van de bijlage van het Besluit m.e.r.). Daarom is een gecombineerd plan- en project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluiten

Gedeputeerde Staten van Drenthe (ontgrondingsvergunning en de gemeenteraad van Noordenveld (bestemmingsplanwijziging)).

Initiatiefnemer besluiten

Gemeenteraad van Noordenveld (bestemmingsplanwijziging) en K3Delta BV (ontgrondingsvergunning).

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3650](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

